

Luis Roberto Barosso, Richard Albert (urednici)

The International Review of Constitutional Reform 2021

**Program on Constitutional Studies – University of Texas at Austin
& The International Forum on the Future of Constitutionalism,
Austin, Texas, USA 2022., 247 str.**

Ustavna dinamika, pod kojom razumijevamo sve oblike ustavnih modifikacija, počevši od formalnih i neformalnih ustavnih promjena pa sve do donošenja novih ustava, jedno je od najvažnijih, ako ne i najvažnije područje ustavnog prava. Naime, upravo proučavajući zakonitosti područja ustavne dinamike prođiremo u samu srž ustava kao temeljnog pravnog propisa i to onog njegova najvažnijeg dijela koji govori o važenju ovog propisa te o mogućim načinima njegove legalne promjene, ali i samog prestanka pravnog važenja ustava u slučaju njegove zamjene novim ustavom. Upravo stoga, klauzule o promjeni ustava često se nazivaju „vratarima” (*eng. gatekeepers*) ustavnoga teksta. Imajući u vidu važnost postupaka ustavnih modifikacija, ne treba nas čuditi što se još od pojave prvih pisanih modernih ustava vodi živa debata o optimalnim načinima i mehanizmima provedbe ustavnih modifikacija te o njihovim dosezima i granicama.

Međutim, tema ustavne dinamike nije živa samo na polju teoretskih razmatranja, nego je podjednako aktivna i na području svoje primjene u praksi modernih ustavnih država. Doista, debata o potrebama preuređenja postojećeg ustavnog oblika aktualna je i prisutna u svim državama, jer im je svima zajednička potreba da ustavnopravne okvire prilagode uvjetima okoline koja se nalazi u stanju stalne promjene. Tako, primjerice, prema jednom istraživanju, godišnje se mijenja petnaestak ustava, dok je prijedloga promjene bilo sasvim sigurno višestruko više, a isto tako svake godine zaživi u prosjeku oko pet novih ustava (Ginsburg, Elkins, Blount, 2009.).

Usprkos takvoj uvijek stalnoj aktualnosti, i važnosti, teme ustavnih modifikacija, dosada su bile rijetke publikacije koje su se bavile tim pitanjem u okviru različitih država te su takve rijetke publikacije bile uvijek ograničene na ipak razmjerno mali broj država. Tek se prije dvije godine pojavilo izdanje koje je smjeralo obuhvatiti doista velik broj država s različitih kontinenata i različitih pravnih tradicija, kao i najvažnije momentume njihova ustavnog razvoja u relativno kratkom vremenskom preiodu od jedne kalendarske godine. Upravo je krajem 2022. godine objavljeno drugo izdanje „The International Review of Constitutional Reform 2021” koje je u sebi obuhvatilo izvješća o ustavnim modifikacijama iz ukupno čak 55 država, a među njima je svoje mjesto pronašlo i izvješće iz Republike Hrvatske.

Navedeni naslov izašao je u izdanju Program on Constitutional Studies – University of Texas at Austin & The International Forum on the Future of Constitutionalism te ima ukupno 247 stranica. Glavni su urednici Luis Roberto Barosso, profesor na Rio de Janeiro State University i sudac brazilskog Vrhovnog suda te Richard Albert, profesor na University of Texas, Austin i ravnatelj Ustavnih studija na istome Sveučilištu. Na samome početku knjige nalazi se „Sadržaj” (str.

1.), potom slijedi uvodno poglavlje „Introduction – Year Two for IRCR” (str. 2.-3.) čiji su autori glavni urednici ovog izdanja. Potom slijedi cjelina „Perspectives & Trends – The Rebirth of Constitutional Dynamics in the Post-Pandemic Era” (str. 4.-5) koju su napisali ostali članovi uredništva ovog izdanja (Giulia de Rossi Andrade, Bruno Santos Cunha, Matheus de Souza Depieri, Elisa Amorim Boaventura i Julia Quintao Frade), zapravo sumirajući glavne odrednice smjera ustavnih modifikacija u 2021. godini. Iza toga nalazi se središnji dio knjige koji čine izvješća o procesima ustavnih modifikacija (str. 6.-235.) u državama obuhvaćenima navedenim izdanjem, a kao što smo kazali, obuhvaćeno je ukupno 55 država. Nakon toga slijedi „Popis autora” (236.-239.) te se na samome kraju nalaze „Sažeci” (str. 240.-247.).

Uzevši u obzir ograničenost prostora što ga imamo u ovome radu, naravno, nije moguće detaljnije ulaziti u sadržaj pojedinih izvješća za svaku od navedenih država. Međutim, ono što se može općenito kazati jest to da je tijekom 2021. godine i u području ustavne dinamike istaknuto mjesto imala i tema pandemije bolesti COVID-19. To je, primjerice, bio slučaj i s Republikom Hrvatskom gdje su tijekom 2021. godine pokrenute dvije referendumske inicijative za promjenu ustava. Jedna je bila vezana uz uvođenje eura kao službene valute, a druga se upravo vezala uz pandemiju COVID-a te potencijalno redefiniranje onih dijelova ustava koji su bili aktualni tijekom upravljanja pandemijskom krizom u Republici Hrvatskoj. Uzevši u obzir broj izvješća u ovoj publikaciji, kao i doista širok dijapazon mogućih tema u njima, sva su izvješća koncipirana na identičan način upravo kako bi se čitateljima omogućilo lakše snalaženje u tekstu. Stoga, svako se izvješće sastoji od pet cjelina. Tako se na početku nalazi „Introduction”, kao uvodna cjelina koja služi za kratak pregled ustavnih modifikacija u 2021. godini za pojedinu državu. Potom slijedi „Proposed, Failed and Successful Constitutional Reforms” gdje se navode svi primjeri ustavnih modifikacija u navedenoj državi. Iza toga je cjelina „The Scope of Reforms and Constitutional Control” u kojoj se daje evaluacija navedenih ustavnih modifikacija te se također iznosi jesu li konkretne ustavne modifikacije bile predmetom ustavnosudske kontrole. Iduća je cjelina „Looking Ahead” u kojoj autori pokušavaju identificirati važna pitanja koja bi se mogla naći kao predmet budućih ustavnih modifikacija u navedenoj državi. Naposljetku, na kraju svakog izvješća nalazi se cjelina „Further Reading” u kojoj autori čitateljima daju prijedlog relevantnih naslova u kojima zainteresirani čitatelji mogu pronaći više o prethodno spomenutim ustavnim modifikacijama u izvješću.

Na samome kraju možemo još istaknuti kako navedeni naslov doista predstavlja sveobuhvatan prilog istraživanju prakse ustavnih modifikacija u brojnim državama. Na ovaj način, na jednome se mjestu okupljaju brojna izvješća koja nam govore o važnim praktičnim aspektima ustavnih modifikacija u okružju različitih ustavnopravnih tradicija te nam omogućavaju ne samo sažet pregled prakse ustavnih modifikacija, nego i pregled važnih teoretskih razmatranja ovih iznimno značajnih pitanja ustavnoga prava.

Dr. sc. Vedran Zlatić*

* Viši asistent, Katedra za ustavno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, Ul. Domovinskog rata 8. E-mail: vedran.zlatiac@pravst.hr